

EL SEMINARI DIOCESÀ DE VIC. DE LA FUNDACIÓ A LA DIFÍCIL CONSOLIDACIÓ (1749-1815)

VALENTÍ GIRBAU I TAPIAS

1. Els precedents i el seu context

El Concili de Trento (1545-1563) –capítol 18, sessió 23– decretà l'erecció de centres de formació sacerdotal a totes les diòcesis. A l'empara del bisbe i de la catedral, els futurs clergues s'acostumarien a les cerimònies i ritus sagrats, caliu on s'anirien forjant les seves vocacions.

Amb aquestes premisses, el bisbe de Vic Fra Benet de Tocco, que ho era des de 1564, empenyé la iniciativa de fundar un seminari i de destinar-hi un lloc adient, el convent de Santa Margarida, aplicant-hi les seves rendes per a aquesta finalitat¹. Aquest intent, però, no fructificà malgrat que féu imprimir un *Ordinari manual per als curats* (1568); les energies, sobretot per part del Consell Municipal i el Capítol, s'adreçaren a revaloritzar l'Estudi General existent, motiu pel qual, a mig termini, l'Estudi es convertiria en Universitat Literària l'any 1599 i no pas en Seminari, d'acord amb un privilegi concedit pel rei Felip III.

De fet, a moltes diòcesis, l'esperit inicialment previst a Trento per als seminaris es desdibuixà ràpidament: la majoria dels seminaris es van mantenir a expenses de les respectives menses capitulars, la qual cosa va determinar que els capítols prenguessin els seminaris com a col·legis de simples acòlits els quals havien d'estar a la seva disposició, servint-los al cor i a l'altar matí i tarda i atenen-los en les seves necessitats, quan no arribaven a la condició de criats i escolans².

Fins al 1634 no es parlà més del Seminari. En aquell any, a la butlla d'elecció i confirmació per part del papa Urbà VIII a favor de Gaspar Gil, aquell li encarregà l'erecció d'un Seminari al bisbat de Vic³. Presa la possessió de la seu de Vic l'any

1. JUNYENT, E., *La ciutat de Vic i la seva Història*, Curial, Barcelona, 1980, pàg. 199.

2. MARTÍN HERNÁNDEZ, F., «Los Seminarios Españoles en la época de la Ilustración. Ensayo de una pedagogia eclesiástica en el siglo XVIII». Dins *Monografías de Historia Eclesiástica*, vol VIII, pàgs. 45-46. Madrid, 1973.

3. ASV (Arxiu del Seminari de Vic). *Papeles varios*, vol. 2.

1635, intentà bastir-lo sota l'advocació de Sant Joaquim amb data 17 de novembre «alquilando una casa y colocando en ella tres colegiales y un rector y a expensas suyas a quienes dió unas constituciones propias de un digno y zeloso prelado»⁴. L'any següent, hi aplicà diferents rendes beneficials i la prebenda de l'Albergueria i fins i tot l'any 1638 tingué casa pròpia situada al carrer de la Riera de Vic. Semblava que l'obra reeixia —«(...) iba en aumento el Seminario por el ímprobo trabajo y zelo de tan digno Prelado»— però la prematura mort del bisbe el mateix any 1638 aturà definitivament el procés. De fet, tant el Capítol de canonges com el Consell Municipal consideraven suficient la sola existència de la Universitat Literària, motiu pel qual la instauració es paralitzà.

El successor del bisbe Gil, Raimon de Sentmenat, va vendre la casa l'any 1641 «porque en ella no podia construirse capilla y por otras razones, disminuyendo el Seminario en tanto que en 1670 estaba suspendido (...)»⁵. Una resolució capitular del 20 de febrer de 1671 informa que a l'arxiu del Capítol de Vic s'hi trobava una quantitat dipositada resultant del Col·legi Tridentí, com hem dit, definitivament suspès. Aquest fons es destinà a pagar al mestre de cerimònies.

Amb l'arribada dels borbons es va voler posar remei a la decadència, cada vegada més crònica, que s'havia anat estenent per bona part de la monarquia al llarg de l'etapa final dels àustries. Era necessari, segons l'òptica dels borbons, treure el poble de la ignorància i la misèria. A l'Església se la considera aliada però al mateix temps subordinada a la raó d'Estat; naixia una política que tractava d'immiscir-se en el règim intern de l'Església com un element més de les competències de l'Estat. En aquest àmbit, l'objectiu fonamental vers l'Església era el de reformar-la, «il·lustrar-la», en una paraula; aquest objectiu començava pels seminaris.

Hem dit abans que l'estat general dels seminaris a finals del segle XVII era força trist: decadència, pobresa quan no misèria, rutina, preocupació per menudències, amb uns ensenyaments que atienen a la pura memorització, allunyats de les fonts de la ciència humana. Es mantenia una idea estàtica del saber, el qual es transmetia mitjançant fórmules fixes; l'única tasca era gravar-les a la memòria, acceptar-les cegament d'acord amb principis d'autoritat.

Enmig d'aquest marasme, durant el regnat de Felip V es van començar a donar passos concrets: l'any 1703 i dictat per l'afrancesat Macanaz es publica un decret que amb el significatiu títol «*Sobre los malos estudios de teologia*» es proposa com a remei un acostament a les fonts, la Sagrada Escripura i els Sants Pares; els concilis provincials havien de ser els dinamitzadors de les reformes arreu del país. Calia, però, buscar el suport de Roma, perquè les reformes fossin efectives: l'any 1723, després de les gestions portades a terme pel cardenal Belluga, el rei aconseguí del papa Innocenci XIII la butlla *Apostolici Ministerii*, punt d'arrencada, encara tímida, però, de les reformes dels seminaris i dels estudis eclesiàstics que tindria la seva eclosió a la segona meitat del segle, amb les directrius donades particularment durant el regnat de Carles III.

4. ASV. *Ídem*. També a l'AEV (Arxiu Episcopal de Vic). *Documentos relativos a las anatas*.

5. ASV. *Ídem*.

Resulta interessant, com a referència, conèixer els objectius que es pretenien amb aquesta reforma inicial: es fa èmfasi en la necessitat dels bons costums i honestedat dels clergues; pel que fa a la seva formació intel·lectual i per arribar al grau de prevere, hom considera suficient entendre bé la llengua llatina, estar instruïts en el catecisme, saber administrar els sagraments, tenir rudiments d'oratoría i estar preparat per ensenyar amb rectitud al poble. Es repeteix el que estava prescrit a Trento, de fet⁶.

Amb la difusió de la Butlla molts seminaris existents –Còrdova, Múrcia, Mallorca, Oriola, entre altres– revisen o renoven les velles constitucions si bé el pes de la tradició encara hi és present: es reforça la normativa repressiva, sense excloure el càstig humiliant i físic en alguns casos, amb l'objectiu de recuperar l'esperit dels primers estatuts que s'havien quasi oblidat; per entrar al seminari s'exigeix al prenent que sigui virtuós i amant de les lletres però no es parla de la seva vocació; persisteix el sistema de les «informacions» per veure si el candidat és de bona família, sense malalties contagioses i que sàpiga llegir i escriure raonablement; si l'aspirant té bona veu per servir al cor...

El nombre d'alumnes que entren als seminaris varia en funció de les rendes del Seminari i més particularment de les beques vacants, prèvia superació d'un examen. Hem de suposar que amb l'exigüitat de rendes existent, molts dels pretenents anessin d'un lloc a l'altre de les diòcesis buscant un mestre de llengua llatina que els donés lliçons per presentar-se als exàmens d'ordes sagrats. L'estada dels que podien gaudir de beca varia entre els 6 anys (Còrdova, Murcia), 9 anys (Conca) o de 12 a 24 (Àvila); l'horari és una continuada successió d'actes i cerimònies des de les 5 del matí a les 10 del vespre; abunden els dejunis i els dies de disciplina comunitària. Es perfilen els càrrecs interns i les competències, particularment les del rector i el vicerector.

Pel que fa als estudis, el canvi experimentat serà més important: si fins a finals del segle XVII en molts casos els seminaris eren escoles de gramàtica i els alumnes havien de sortir del centre per assistir a classes de filosofia o teologia a altres escoles –cas dels col·legis de jesuïtes–, entrat el segle XVIII progressivament s'aniran generalitzant i estructurant els plans d'estudis interns, amb organització i textos que es poden trobar a la pràctica totalitat dels seminaris: la Filosofia, pel curs de Bayona o Antonio Goudin; la Teologia per Gonet; la Moral per Lárraga.

2. L'erecció definitiva del Seminari de Vic

Com és sabut, amb el desenllaç final de la Guerra de Successió, l'any 1717 es va suprimir la Universitat Literària de Vic, juntament amb els altres estudis superiors que hi havia a Catalunya. La nova Universitat, la de Cervera, va rebre les rendes de les antigues universitats suprimides, incloses les rendes de la de Vic.

Aquest buit, a Vic, es pogué omplir només en part gràcies al col·legi de Sant Andreu, dirigit pels jesuïtes, els quals van ampliar els estudis primaris que en vida de la Universitat ja impartien, amb classes de Retòrica i Teologia moral al mateix

6. MARTÍN HERNÁNDEZ, *op. cit.*, pàgs. 44-45.

edifici de la Universitat suprimida⁷. Les càtedres d'aquest col·legi eren sostingudes per la Universitat de Cervera que satisfesia 250 lliures anyals per pagar els mestres i 150 per al personal de gramàtica llatina, rendes, aquestes últimes, provinents de l'antiga Almoina General també traspassades a Cervera⁸. Ara bé, amb la supressió de la Universitat Literària, desapareixien també els estudis de Retòrica, Llatinitat, Filosofia, Teologia i Sagrada Escripura que havia assumit en el seu moment la Universitat, cosa que explicaria, en bona part, que no hagués prosperat, com hem vist, la no creació del seminari durant el segle XVII. És amb aquest entorn i el context general que hem apuntat abans que cal situar el naixement del Seminari de Vic.

No ha d'estranyar, doncs, que es reprengués la idea d'erigir un seminari i això quallà quan es va fer càrrec del bisbat de Vic el bisbe Manuel Muñoz i Guil l'any 1744. Per una part, el papa Benet XIV li va renovar el desig d'erecció; per altra, el mateix bisbe havia constatat personalment la poca preparació dels pretenents a ordes: «(...) se presentavan a los exámenes con la precisa tintura de Larraga y en lo demas sumamente rurales e ignorantes por ser por lo comun muy pobres y no poder ir a estudiar a Universidades»⁹. Igualment considerà la realitat de la diòcesi tal com expressa un memorial del bisbe Sarmentero (1752-1775) successor del bisbe Muñoz: «(...) el obispado era uno de los mas extensos de Cataluña con mas de 200 parroquias, sin estudio publico alguno, abundando de estudiantes pobres a los quales les era imposible ir a la Universidad de Cervera, distante 25 leguas de algunos lugares del obispado y 16 de esta ciudad, por lo qual era muchas veces preciso dar los curatos a forasteros»¹⁰.

També es va fer ressò del canvi experimentat a Vic des de 1717: «escuchando clamores de todo genero de estados y personas que lamentavan continuamente mas esta falta, vituperando el que los fondos que en esta Ciudad avia para estudios, se huviesen trasladado a la Universidad de Cervera por no aver representado con viveza en Roma la falta de Seminario»¹¹.

La idea de bastir un seminari requeria fons per a la seva posada en marxa i futur sosteniment; amb aquesta finalitat, el 6 de juny de 1748 el bisbe Muñoz adreçà una carta a Roma sol·licitant butlla per aplicar al futur seminari les annates¹² i mitges annates dels curats i beneficis simples, amb un import anyal previst de 3.000 lliures¹³. Paral·lelament, el 9 de juliol, comunicà la idea al Capítol, el qual aprovà unànimement la iniciativa. Els motius exposats pel bisbe Muñoz per recórrer a les

7. REIXACH, M., *L'ensenyament a la ciutat de Vic*. Vic, 1973, pàg. 19.

8. JUNYENT, E., *op. cit.*, pàg. 260.

9. ASV. Manifiesto del fiscal General del Obispo de Vich sobre la conducta que observó S. Ilma en la erección del Seminario Tridentino. Dins *Documentos Varios, curiosos e interesantes*, vol 1, any 1750.

10. AEV. *Seminari. Vària*. Ref. 2068.

11. ASV. *Manifiesto...*

12. Costum immemorial. Anualitat dels fruits o rendes de beneficis curats i determinats beneficis simples que perceben els familiars dels obtentors després de la mort d'aquests amb l'obligació de pagar un ecònom o vicari durant l'any *post-mortem*. La novetat consistia, doncs, en destinar l'import del benefici de l'anualitat no als familiars de l'obtentor difunt sinó al Seminari. El nou rector, ocupant el nou càrrec, hauria de fer efectiva l'annata en 4 anualitats a fi de mantenir-li durant aquest temps una còngrua suficient. No s'aplicaria als que en aquell moment ja es beneficiessin de l'annata.

13. ASV. *Manifiesto...*

annates eren clars: la pobresa del bisbat i la inexistència a la ciutat de Vic de fons destinats a pagar els mestres, fons traspassats en el seu moment a la Universitat de Cervera.

Prèvia aprovació del Consejo Real, el papa Benet XIV accedí a la sol·licitud del bisbe d'aplicació de les annates mitjançant un breu amb data 30 de setembre de 1749 d'aplicació als nous curats vacants a partir d'aquell moment. Semblava ben encaminat el tema econòmic però la realitat s'encarregaria de desmentir els bons presagis.

3. Dificultats econòmiques

De moment però, calia afrontar les necessitats més immediates amb fons disponibles el més aviat possible. Com que no es pogué comptar amb l'edifici que havia estat de la Universitat, el 27 de setembre de 1750 el bisbe Muñoz comprà una casa a la Rambla, fora muralles, a poca distància del portal de Malloles, amb l'objectiu d'adequar-la com a seu del Seminari; mentrestant es portaven a terme les obres, es posà en marxa pròpiament el Seminari en una casa llogada prop del convent de la Mercè sota la invocació de la Sagrada Família, Jesús, Maria, Josep, Sant Joaquim i Santa Anna «colocando en ella al rector y cierto numero de colegiales, quales trasladó en 1751 al nuevo edificio.»¹⁴

Un document¹⁵ interessant imprès ens dóna informació detallada de les primeres despeses del Seminari i dels ingressos necessaris per fer-hi front. Precisament, el caràcter imprès del document es va fer per justificar amb tot detall la procedència dels ingressos i, sobretot, per demostrar el pes de la participació econòmica dels rectors comparativament a la que va haver d'afrontar el bisbe Muñoz en un moment en què havien començat les primeres mostres d'oposició a l'exacció de les annates.

La justificació comença per destacar el volum de les necessitats —«la arduidad de la empreza»— i l'exigüitat dels ingressos disponibles «por hallarse extrahidas de la Diocesi aquellas piezas eclesiasticas que unidas pudieran sufragar al intento, y ser las restantes, sobre muy cortas, las mas de genere, y patronato laical». Sobre el primer punt no queda clar a quines possibles rendes es refereix; pel que fa al segon, certament, bona part del delme de la diòcesi havia estat secularitzat si bé hem constatat la gens menyspreable quantitat que ingressava per diferents conceptes el Capítol de la Catedral de Vic. A causa d'aquesta realitat, la idea del bisbe Muñoz va ser la de repartir la càrrega de la fàbrica, manutenció i dotació del Seminari entre els eclesiàstics de la diòcesi si bé era conscient que aquest camí seria feixuc i dur de suportar perquè comportava «repetidas contribuciones anuales». Per això era la seva intenció «descargar à los presentes (als eclesiàstics del moment) lo mas que pudiesse, cargando ligeramente à los futuros que comoda-

14. ASV. *Papeles varios*. vol 2.

15. ASV. *Razon puntual de lo percebido y gastado efectivamente hasta oy diez de Diciembre para la obra del Seminario, que el Ilmo. Señor Don Manuel de Muñoz y Guil Obispo de Vich tiene emprendida en dicha ciudad*. (Sense data. Amb seguretat, de començaments de 1751.)

mente pueden llevar alguna parte, y tomandose para si solo el desvelo, cuydados y la mayor expensa».

Aquesta idea de no carregar excessivament els eclesiàstics l'hem destacada abans en fer referència a la repercussió de les annates sobre les futures vacants; l'esforç contributiu del bisbe Muñoz en les despeses inicials serà important, comparat, efectivament, amb el de la resta dels eclesiàstics. Aquesta serà una constant que també hem pogut comprovar en esdeveniments posteriors –les obres de la Catedral de Vic; les contribucions extraordinàries durant la Guerra Gran i la Guerra del Francès¹⁶– cosa que no evità –tampoc en aquesta ocasió– les queixes de molts eclesiàstics i de vegades fins i tot la pura i simple negativa a continuar contribuint argumentant tota mena d'excuses.

Amb aquestes premisses, el bisbe Muñoz va exigir per una sola vegada un repartiment¹⁷ als eclesiàstics del bisbat, contribució que el bisbe qualifica de «leve porcion». El bisbe Muñoz es pensava que això seria suficient comptant amb l'import de les annates. Juntament amb la contribució de la mensa episcopal, les rendes de la qual eren modestes¹⁸, calia bastir «un quarto, capilla y officinas (...) esperando que para el dia de la Señora Santa Anna inmediato (juliol de 1751) ha

16. GIRBAU I TAPIAS, V., *Església i societat a la Catalunya central. El bisbat de Vic a l'època del bisbe Veyan (1784-1815)*. Facultat de Teologia de Catalunya-Editorial Herder. Barcelona, 1996. Particularment, capítols 2 i 6.

17. No hem pogut localitzar l'edicta corresponent, només citat al document *Razon puntual...*

18. Segons BARRIO GONZÁLEZ, M., a «Las economías de las mitras catalanas en la 2ª mitad del siglo XVIII y su relación con el conjunto español», *Pedralbes. Revista d'Història Moderna* 8 (II) (1988) pàgs. 447-457, aquesta era la realitat de la mitra de Vic en el conjunt de les mitres catalanes, segons la documentació vaticana (mitjana/any en rals vellon):

Mitra	1740-1759	1760-1779	1780-1799	Diferència A-C (%)
	A	B	C	
Barcelona	126500	236500	495000	+ 291,30
	A		C	
Girona	119141	135520	181500	+ 52,34
Lleida	187000	302500	467500	+ 150,00
Solsona	55000	98523	136700	+ 148,55
Tarragona	327250	500500	635250	+ 94,12
Tortosa	254925	420002	526163	+ 106,40
Urgell	82350	100500	144804	+ 75,84
Vic	90250	129915	161962	+ 79,46

Hom pot deduir un increment moderat del valor de la mitra durant la segona meitat del segle XVIII a remolc de la puja general dels preus, si bé, en xifres absolutes, la mitra de Vic és molt lluny de les mitres catalanes riques i només supera a les d'Urgell i Solsona.

El valor de la mitra de Vic, en lliures, a mitjans del segle XVIII l'hem de situar entorn a les 9.000-10.000 de mitjana anual. Les despeses fixes ordinàries, segons càlculs corresponents a l'últim terç del segle XVIII, arribarien al 18%-20% dels ingressos. El 80% restant dels ingressos, de fet, anava destinat a afrontar despeses, en part, inevitables: manutenció i provisió pròpia i de personal al servei del bisbe; almoines i donatius i despeses extraordinàries.

Per acabar de perfilar el valor real de la mitra de Vic, cal considerar, també, el fet que la còngrua per al sosteniment mínimament decent d'un rector se situa, a finals de segle, en unes 150 lliures (un 14% del total de rectories). Les rectories ben dotades, al bisbat de Vic, també a finals de segle, amb més de 600 lliures, representaven només un 23% del total, bastant lluny de les 1400 lliures que, com a mínim, tenien una quarta part de les rectories del bisbat de Barcelona (CANALES, E. «Las rentas de la Iglesia en vísperas de la Revolución liberal: el ejemplo de la diócesis de Barcelona» a *Industrialización y nacionalismo. Análisis comparativos*. Bellaterra, UAB, 1985, pàgs. 301-313).

de estar todo concluido, y los Seminaristas collocados en el», amb l'esperança, per altra part, que aquesta primera contribució no s'hagués de renovar més endavant, davant l'expectativa de l'ingrés de les primeres annates.

Aquest va ser el primer detall d'ingressos i despeses de les obres del Seminari:

INGRESSOS

– Contribució dels rectors	2.650 ll. 9s. 10d.
– Mensa Episcopal	210 ll.
– Capítol	280 ll.
– Col·legiata de Manresa	116 ll.
– Col·legiata de Sant Joan de les Abadesses.	80 ll.
– Comunitats de Santpedor, Sallent, Sant Feliu Sasserra, Moià, Igualada i Centelles	323 ll.
– Clergat del Capbreu i església de la Pietat de Vic	200 ll.
– Monestirs de Montserrat i Sant Benet de Bages .	126 ll.
– Monestir de Ripoll.	125 ll.
– Contribucions de dignitats, beneficis, personats i causes pies	1.281 ll. 6 s. 2 d.
– Multes aplicades al Seminari.	142 ll.
– Almoines dels arrendataris de la mitra	100 ll.
– Arxiprest de Sant Joan de les Abadesses.	20 ll.
– El canonge de l'Estany	28 ll.
– Casa Vilar de Sant Boi de Lluçanès.	60 ll.
– Casa Xicoy de Sant Quirze de Besora.	45 ll.
– Casadevall de Viladrau	9 ll.
– El Pilar de Sant Feliu (?)	7 ll.
– L'hereu Rocafiguera de Sora.	7 ll.
– Recollit pels rectors per iniciativa seva	53 ll. 6 s. 10 d.
Total	5.863 ll. 2 s. 10 d.

DESPESES

– Per la compra de les cases, amb les escriptures .	2.300 ll.
– Calç	142 ll.
– Per serrar la fusta donada en almoina	225 ll.
– Per la butlla de les Annates	500 ll.
– Per la butlla de les Pensions	1.500 ll.
– Pel quadre de la capella	28 ll.
– Treballs a preu fet dels fusters.	225 ll.
– Treballs a preu fet dels paletes.	350 ll.
– Manutenció del Seminari els mesos d'octubre i novembre a 31 ll. 10 sous cada mes i pa diari	70 ll.
– Treballs i transport de pedra	300 ll.
– Jornals i treballs diversos del Dr. Maneja	1.040 ll.
– Pedra, claus, maons, teules i gestions fetes pel Dr. Pujol	1.000 ll.
Total	7.680 ll.

L'exposició d'aquestes dades ens ofereix algunes conclusions: el total de despeses va excedir els ingressos inicials. Aquest dèficit de 1816 ll. 17 s. 2 d. va ser sufragat, tal com indica el mateix informe, pel bisbe Muñoz, el qual contribuí, així, en poc més de 2.000 lliures en el conjunt de les despeses (un 26% del total). Aquesta important aportació del bisbe és comparable a la general dels rectors; amb tot la contribució de cadascun d'ells va ser més aviat baixa —«el retor que mas ha contribuido, veynte y cinco libras»— en concordança amb la precarietat d'ingressos de bona part de les rectories del bisbat. L'aportació en diner dels seglars va ser sorprenentment baixa si bé l'informe destaca que «hombres piadosos y honrados de el contorno» havien contribuït amb l'aportació de materials i tota la fusta necessària.

Amb tot, cal tenir en compte, que restaven pendents despeses materials diverses (guix, ferramenta, acabament de la capella, cuina, i menjador), jornals de paleta i fuster i manteniment del Seminari —«hasta que haya otros fondos»— del tot necessaris per poder-hi traslladar els seminaristes. Donada la urgència i la necessitat de la despesa, el bisbe estava disposat a gastar-ho de la seva mensa sense demanar més aportacions als rectors.

Dificultats econòmiques però també contestació dels eclesiàstics: aquesta era la dura realitat que tenia davant seu el bisbe Muñoz els anys 1750 i 1751. El bisbe Muñoz es va donar compte que al Seminari li calien ingressos mínims per sortir del pas; l'autorització per destinar-hi les annates, amb les condicions estipulades, es començava a veure «de rendimiento incierto, morosa en su percepción e incompetente para dotacion», per la qual cosa sol·licità una nova autorització a Roma consistent en carregar sobre 125 rectories —«que comodamente pueden contribuir»— una pensió baixa —no arribava a un 5%—, per un temps limitat, fins que el Seminari estigués suficientment dotat.

En aquest context l'actitud de molts rectors va ser la d'organitzar un vertader front opositor que va presentar un recurs a Roma pel tema de les annates i, en general, pel negre esdevenidor que veien venir davant el volum de despeses que exigia el Seminari i les pensions que gravarien a moltes parròquies: «(...) muchos Retores sugeridos unos de otros con siniestras especies, sin tener la atencion a su Prelado de informarse, para asegurar el acierto sediciosa y tumultuariamente con juntas clandestinas han recurrido a la Curia Romana a oponerse à estos desvelos de su Prelado sin reconocer la moderacion con que los trata, y que devien estarle con profundo agradecimiento. Ha llegado à entender su Illma, que entre otros motivos para el recurso, de que en la Curia Romana haràn el aprecio que se merezcan, se quexan de que han controbuido yà para el Seminario millares de libras, y que el Obispo ha emprendido una obra tan vasta, que són necessarias considerables sumas para que pueda verse algun effecto (...)»¹⁹.

Per la seva part, els arguments²⁰ de queixa dels rectors directament afectats per les pensions eren diversos: es lamentaven que les pensions no s'apliquessin a les canongies; que amb aquesta imposició no podrien donar almoines; la mala inter-

19. ASV. *Razon puntual...*

20. ASV. *Documentos varios, curiosos e interesantes*. vol 1.

pretació de les normes previstes a Trento sobre creació de seminaris; la desorbitada pretensió del bisbe Muñoz de convertir el Seminari en una Sorbona, amb un nombre excessiu d'eclesiàstics; i, en fi, la inoportunitat del moment.

La situació del Seminari l'any 1751, quan va morir el bisbe Muñoz, era fràgil: la recaptació de les annates estava obstaculitzada per un plet presentat a Roma que reclamava una interpretació clara de la butlla de l'any 1749; les obres de la seu del Seminari no eren acabades del tot; la sol·licitud presentada a Roma per poder imposar pensions a determinades rectories encara no s'havia resolt.

4. Les Constitucions del Seminari (1750)

Hem precisat en el punt 1 el context de la primera meitat del segle XVIII pel que fa a l'esperit de renovació que els borbons volien introduir en els estudis eclesiàstics. Molts dels seminaris existents van reformar els seus estatuts. En el cas de Vic, el bisbe Muñoz, al caliu d'aquesta renovació, tot cal dir-ho, molt tímida, elaborà les primeres Constitucions del Seminari²¹, que, a grans trets segueixen les directrius generals de la resta.

Aquests són els seus aspectes més significatius:

La direcció del Seminari requeia en el rector. Depenia únicament del bisbe i era responsable de l'observança de les constitucions, amb l'ordre expressa d'«advertir, corregir y castigar, si fuere necesario los defectos de todos los subalternos». Havia de donar part al bisbe dels possibles incompliments dels catedràtics; en aquest cas, el bisbe prenia les providències necessàries. En absència del rector, el substituïa el vicerector –el catedràtic més antic.

Inicialment hom preveia 8 càtedres, elegides per concurs d'oposició davant el bisbe i el rector: dues per cadascuna de les escoles (Tomista, Escotista, Jesuïta), una de Filosofia i una de Teologia. Hom preveia la possibilitat d'augmentar les càtedres en funció de la renda disponible. Eren obligacions bàsiques dels catedràtics: assistir a les aules, presidir les conclusions públiques i les conferències privades i vetllar pels seus alumnes «para que esten aplicados en los patios, en el repasso y conferencia y antes de comer y cenar en los transitos».

Per ser admès com a seminarista s'insisteix en punts tradicionals, algun d'ells contradictori amb l'esperit del segle: «(...) han de ser de legítimo matrimonio, christianos viejos y que ni de ellos ni de sus ascendientes, a lo menos Padres y Abuelos haya noticia haver exercido aquellos officios viles que inducen infamia». S'insistia en el fet de no tenir mals contagiosos que entorpiessin la carrera eclesiàstica i manifestar aptituds per a l'estat clerical.

Els becaris havien de ser «pobres», 2/3 parts de parròquies de la diòcesi i 1/3 part de Vic ciutat. Els porcioners pagaven mensualment una quantitat en espècie –una quartera de blat– i en diner –50 rals–, cosa que suposava al final dels 9 mesos del curs unes 70 lliures. Els no becaris podien procedir de qualsevol diòcesi. En qualsevol cas, el control de nivell acadèmic preveia exigència: «(..) y

21. ASV. *Documentos...* vol 1. També a l'AEV. *Capsa Seminari*.

ninguno se admitira para Theologia que no conste por examen ser buen Philosopho ni para Philosophia que no sea buen gramatico ni para gramatico que no sepa leer y escribir completamente, y en esto se tendra mucho cuidado».

Es dedica tot un capítol –el iv– a detallar amb minuciositat i exageració el vestuari i els objectes d'ús personal del seminarista. Així, per entrar al Seminari s'exigia «manto talar de paño pardo con su cuello de lo mismo. Beca de bayeta verde que por delante llegue el doble a cintura y olos cabos por detras hasta los talones y será todo doble. Llevaran tambien cuellecitos o valonas para poder remudar».

L'horari diari dels seminaristes era continuat, estricte i variat: després de despertar-se en horari diferent segons l'època de l'any i al cap de mitja hora, començava un estudi vigilat que durava una hora. Abans d'esmorzar encara hi havia mitja hora de res a la capella seguit d'una missa. Les activitats lectives alternaven l'estada a l'aula (1 h) que s'organitzava en dos blocs –explicació de les lliçons i estudi vigilat– amb l'esbarjo al pati (1/2 h), el qual es podia considerar una perllongació de l'aula pel fet que els catedràtics vetllaven pel repàs i l'intercanvi que feien els alumnes alhora que havien d'estar disposats a resoldre els dubtes que aquests els plantegessin.

Era curiós l'horari de dinar, dos quarts de dotze, «en todo tiempo», dinar en el qual hi eren presents també el rector, el vicerector i els catedràtics. Era estricta la lectura que es feia durant l'àpat: «El rector señalará 4 filosofos para que digan la leccion. A estos los emmendaran sus respectivos catedraticos y el presidente de el Acto podra castigar los defectos (...)».

Després de dinar i fins a les dues hi havia una pausa de recés i recolliment. A continuació es repetien les activitats lectives com al matí fins a les cinc, moment del Rosari, fins a les sis. Seguia una franja de dues hores d'estudi; a les vuit, sopar seguint el mateix ritual que per dinar, i recolliment fins a l'hora de silenci, a les deu.

Els dissabtes, a hora convinguda, havien d'escombrar els passadissos, la capella i les aules. Els diumenges i festius a la tarda, els seminaristes podien sortir junts per assistir al sermó moral que se celebrava a Sant Felip Neri i a la Mare de Déu de la Bona Mort. Els seminaristes que es mantenien de fons del Seminari havien d'assistir en comunitat al cor de la Catedral tots els diumenges i festes al matí; i per Corpus i l'Assumpció, a la processó corresponent. Els dijous a la tarda de setmanes on no hi havia festa sencera tenien esbarjo comunitari pels voltants de Vic amb l'obligació de ser al Seminari a l'hora del rosari.

Els actes acadèmics de final de curs revestien especial importància i solemnitat. Se celebraven al palau episcopal amb la presència del bisbe o del vicari general i l'assistència del rector i els catedràtics. Filòsofs i teòlegs s'examinaven dels continguts de l'any durant un temps que oscil·lava entre mitja hora i una hora. Es podien obtenir aquestes graduacions: «mediano, bueno, muy bueno y excelente» i en cas de no obtenir una d'aquestes qualificacions, el seminarista quedava exclòs dels estudis. Sorpren aquesta exigència i la implicació que es busca dels pares: «(...) y siempre tendran estrecha obligacion los cathedraticos de desengañar a los Padres de los seminaristas quando estan gastando y perdiendo el tiempo sus hijos por no ser capaces para la facultad, ni concebirse esperanza paraque, si quieren, los apliquen a otra carrera o officio».

A part de les constitucions en sentit estricte, s'estableixen també –de manera detallada– unes regles de comportament dels seminaristes al menjador, durant els moments de lleure, a les habitacions particulars o fora del Seminari. Les normes fan èmfasi en la compostura externa transitant pel carrer –«de dos en dos guardando su antigüedad con gravedad»–, parlant baix, saludant a tots els sacerdots, religiosos «y personas de distincion»; a les habitacions quedava prohibit tancar la porta per dins sense permís exprés del rector; igualment hom prohibia entrar a altres habitacions excepte que hi hagués autorització del responsable de passadís, previ coneixement dels motius. En cas de faltar al respecte a les normes emanades dels superiors hom amenaça amb càstigs molt severes, que no es concreten. En els moments de lleure només es permeten aquests jocs: «pelota, argolla, bolos, trucos, damas, tablas reales, ajedrez ó otros semejantes» però s'estableix que «en el juego no pondran interes, ni cosa que sirva de riñas, ni porfias, si solo de recreacion».

Pel que fa a les observacions anomenades «reglas para la virtud», es recalca la puresa espiritual i la devoció com a objectiu. La confessió es feia cada quinze dies i a les festes assenyalades; la comunió, però, requeria el permís dels confessors. De les actituds virtuoses, però, no calia fer-ne ostentació: «(...) No permitira el Rector extraordinarias exterioridades de devociones ni que vayan con el cuello ó cabeza baja, ni torcida, sino es con modestia y racionalidad».

No falten referències als càstigs i penitències aplicades pel rector i motivades per «faltas de leccion, recogimiento, estudio y reglas». Aquests càstigs consistien en reduir panets de la ració de menjar, fer agenollar al menjador o no portar el bonet durant alguns dies. Aquestes sancions s'aplicaven proporcionalment a la falta comesa «o al genio del seminarista». En cas de faltes considerades greus s'arribava a aplicar la presó i el cep per immobilitzar!, o, si la falta provocava escàndol i el seminarista es mostrava incorregible, es requeria la intervenció del bisbe per procedir a l'expulsió.

6. La difícil consolidació

El bisbe Muñoz morí l'any 1751 sense que s'hagués pogut clarificar la dotació econòmica del Seminari: el tema de les annates restava pendent de la resolució d'un plet i la insuficiència d'ingressos era ben manifesta cosa que es devia traduir, sens dubte, en una escassa vitalitat interna. La documentació que tenim dels inicis de l'episcopat del bisbe Bartolomé Sarmentero (1752-1775) és molt escassa; no disposem dels noms del rector ni dels catedràtics que van fer front a aquests difícils moments ni tenim dades rellevants de la vida del Seminari.

Tot apunta a què abans de 1767/1769 –moment de l'expulsió dels jesuïtes i de l'aplicació de rendes fixes provinents de la Universitat de Cervera– persisteix la situació de l'època del bisbe Muñoz, si bé el nou bisbe aconseguí que el sínode diocesà celebrat l'any 1752 determinés l'aplicació al Seminari de les almoines de «pobres inciertos y vagos» per un període de 10 anys renovable i un valor de 245 lliures, donacions d'alguns rectors o aplicació de rendes pròpies de la mitra, tot per un valor anual inferior a les 1.000 lliures –730 lliures més exactament– sense que aquests ingressos permetessin pagar sou als 7 professors existents (2 de teolo-

gia moral i d'escolàstica i 3 de filosofia) i amb prou feines satisfer les necessitats mínimes del rector, el vicerector i 8 seminaristes col·legials²².

En aquest context es decreta l'expulsió dels jesuïtes (1767). Aquest fet, a Vic, va comportar la supressió del col·legi de Sant Andreu, situat al carrer de Sant Just, el qual passà a mans de l'Ajuntament. De fet, però, al cap de pocs mesos de l'expulsió, el Consejo de Castilla demanà opinió al bisbe sobre si el Col·legi de Sant Andreu era adequat per servir com a seu del Seminari, a la qual cosa el bisbe Sarmentero respongué positivament. De fet, al bisbe Sarmentero el temptà el millor equipament de l'edifici dels jesuïtes: l'edifici del Seminari ubicat a la Rambla estava situat davant d'una caserna de soldats d'infanteria i cavalleria; no tenia església (els col·legials havien de sortir per combregar i assistir als exercicis espirituals); tampoc hi havia jardí ni hort per a moments d'esplai i trobada. L'edifici dels jesuïtes, en canvi, no tenia aquestes mancances si bé de cara al futur hom preveia la necessitat de gastar-hi diners per eixamplar-lo comprant cases situades als costats²³.

Una Reial Cèdula d'agost de 1769 autoritzà l'aplicació al Seminari dels béns del Col·legi i les negociacions amb l'Ajuntament van fructificar l'any 1770 quan s'acordà una permuta del col·legi de Sant Andreu i l'edifici del Seminari existent a la Rambla des de 1751, destinat posteriorment a caserna fins a temps recents.

Amb l'expulsió dels jesuïtes es van agregar al Seminari els estudis de Retòrica, Gramàtica i llegir, escriure i comptar. Al mateix temps, com s'ha dit, s'hi van aplicar les 400 lliures de pensió anyal que satisfieia la Universitat de Cervera al col·legi de Sant Andreu així com una part del patrimoni que Ignàsia Ribas havia llegat als jesuïtes consistent fonamentalment en finques rústiques per un valor de 600 lliures any. Juntament amb la previsió d'ingressos en concepte d'annates –3.000 lliures–, les rendes teòriques del Seminari eren d'un 4.000 lliures/any²⁴.

Aquesta injecció d'ingressos fixos –sobretot els de la Universitat de Cervera i el llegat d'Ignàsia Ribas– va permetre pagar el sou als professors (recordem que abans de 1769 no percebien cap mena d'emolument) i augmentar el nombre de col·legials. Efectivament, un informe del bisbe Sarmentero tramès a la Cort²⁵ parla d'un Seminari amb rector, vicerector, 11 catedràtics, 18 col·legials i uns 455 alumnes en total, desglossats així:

Llegir, escriure i comptar:	140
Gramàtica.	110
Retòrica	10 o 12?
Filosofia	30 o 40?
Teologia Escolàstica.	30 o 40?
Teologia Moral.	125

22. AEV. *Seminari. Vària*. Ref. 2068. Informe del bisbe Sarmentero del 24 d'abril de 1770.

23. AEV. *Seminari. Vària*. Resposta del bisbe Sarmentero de 2 d'agost de 1767 a Juan de Peñuelas, del Consejo de Castilla.

24. ASV. *Manifiesto...* vol. 1., doc. 26.

25. AEV. *Seminari. Vària*. Ref. 2068. Informe de maig de 1771.

Els 11 catedràtics, amb sous que oscil·laven entre 75 i 100 lliures²⁶, corresponien a:

Llegir i escriure	2
Gramàtica	2
Retòrica	1
Filosofia	2
Teologia Escolàstica	2
Teologia Moral	2

Els noms dels professors que coneixem són: Antoni Viñas i Jaume Basil, teòlegs; Josep Obiols i Esteve Folrà, de Filosofia; Marià Mas, de Retòrica; Segimon Pou, de Gramàtica.

Pel que fa a l'àmbit estrictament acadèmic, les escasses informacions de què disposem ens indiquen que l'ensenyament de primeres lletres, llatinitat i retòrica es feia en castellà –d'acord amb la Reial Cèdula del 23 de juny de 1768–. Els textos utilitzats per a l'ensenyament eren els següents: la Gramàtica de Nebrija i textos d'Erasme i epístoles de Ciceró; la Retòrica amb textos de Virgili, Horaci i Marcial; la Filosofia, dictada per cada professor; la Teologia Escolàstica de Ruerch.

A partir de la nova etapa iniciada l'any 1770 i coincidint amb el final de l'episcopat del bisbe Sarmentero i l'episcopat d'Antonio Manuel de Hartalejo (1777–1782), el Seminari, sense resoldre encara el tema econòmic –pendent de resolució definitiva la qüestió de les annates– experimentà un important creixement. Aportarem dades significatives que ens acosten a la realitat existent al començament de l'episcopat del bisbe Veyan²⁷:

Matrícula d'estudiants

Any	Teo. Mo.	Teo. Esco	Filo.	Ll. escr.	Gra.	Re.	Total
1771	125	40	40	140	110	12	467
1778	123	35	93				
1782	142	45	106				
1784	137	58	175	121	120	40	651

Tal com podem observar, dins les xifres aportades hi ha incloses les disciplines de primeres lletres, Gramàtica i Retòrica, agregades al Seminari després de l'expulsió dels jesuïtes. El motiu que no puguem oferir una sèrie cronològica seguida que inclogui la totalitat d'alumnes és que a la documentació consultada no hi consta, a partir de 1784, el nombre d'alumnes pertanyents a primeres lletres, gramàtica i retòrica –sens dubte una xifra important que s'acostaria a la meitat del

26. AEV. *Ibidem*. Dades sobre la situació del Seminari extretes d'un informe del bisbe Sarmentero de 9 de gener de 1774 a sol·licitud de l'alcalde de Vic Antoni Macià i Areny.

27. ASV. *Matrícula de los cursantes de estudios mayores en el Real i conciliar Seminario de la ciudad de Vich desde el año escolar de mil setecientos setenta y tres a mil setecientos setenta y quatro* (en realitat la sèrie, amb interrupcions, s'allarga fins al curs 1805-1806). També a l'AEV. *Seminari. Vària* i a l'ASV. *Seminari. Documentos varios, curiosos...*, vol. 1.

total d'alumnes—. Pel que fa a la Teologia Moral, Teologia Escolàstica i Filosofia, tenim dades incompletes en uns casos —només hi ha detallades les dades dels alumnes de primer any— i, en altres, senzillament no hi ha dades.

7. El Seminari durant l'episcopat del bisbe Veyan (1784-1815)

Amb el bisbe Francisco de Veyan y Mola²⁸, el Seminari rebrà un gran impuls en tots els àmbits: dotant-lo de fons mínimament suficients i estabilitzant la situació econòmica; reordenant el calendari festiu; intervenint en l'organització acadèmica; introduint noves propostes en el pla d'estudis i, sobretot, aconseguint el reconeixement dels seus estudis per a l'adquisició dels graus de batxiller i doctor per la Universitat de Cervera. De fet, aquestes iniciatives i materialitzacions constitueixen una mostra més del tarannà renovador (sense posar en dubte mai, però, ni els principis de l'absolutisme ni les prerrogatives de l'Església) que va presidir el seu episcopat. D'una gran autoexigència i rigor personals, traslladà aquest caràcter a la seva acció personal, exigint el compliment dels deures rectorals i vetllant per una fe més autèntica i sense afegits pertorbadors; alhora, partícep de la posició dels bisbes parasanjenistes del seu temps, que igual que els il·lustrats espanyols desitjaven una reforma de l'Església paral·lela a la de l'Estat i a l'empara d'un monarca il·lustrat, protector de la fe, promotor de reformes i del progrés del país.

En el moment d'iniciar el seu episcopat, el Seminari es regia per les Constitucions del bisbe Sarmentero publicades l'any 1772 que, a grans trets, mantenien els principis bàsics establerts l'any 1750 pel bisbe Muñoz. Els catedràtics s'elegien després d'un concurs-oposició fet davant del bisbe i el rector del Seminari. Aquesta era la distribució de la nòmina docent l'any 1784²⁹:

Rector: Blai Coma

– Professors de Teologia Moral:
Jacint Bertrams, pvre., vicerector
Antoni Bellpuig, pvre.

– Filosofia:
Raimon Turugull, pvre.
Dr. Pere Joan Comes
Dr. Felip Veneda

– Retòrica:
Segimon Pou³⁰, pvre.

–Llegir:
Francesc Rovira, pvre.

– Professors de Teologia Escolàstica:
Jaume Vila, pvre.
Raimon Vilalta, pvre.

– Gramàtica:
Jacint Genís, pvre.
Isidre Nadal, pvre.
Ignasi Pinós, pvre.

– Escriure i comptar:
Flip Ros, pvre.

28. Vid. GIRBAU, Valentí: *El bisbat de Vic...* pàgs. 243-293.

29. ASV. *Documentos varios, curiosos... Relaciones del estado del Seminario en empleados i en rentas presentadas al Sor. obispo en tiempo del Sor. Rector Dr. Dn Blas Coma, Pbro. Año 1784.*

30. Natural de Vic i beneficiat. Després d'ensenyar retòrica al Seminari de Vic va ser domer de les religioses de Sta. Magdalena de Barcelona. Va escriure *Extracto de algunas reglas de la lengua latina para evitar los vicios que mas comunmente afean la oracion gramatical dirigido a las aulas de gramatica del*

El bisbe Veyan, especialment preocupat per la degradació de les obligacions –ho demostren les seves reiterades observacions que fa en aquest sentit a les actes de les visites pastorals–, actuà sobre determinades formes observades al Seminari. Concretament, en unes disposicions del 15 d'octubre de 1797, es lamentava d'un «numero excesivo de dias feriados y de vacaciones, en parte introducidos por abuso contra las Constituciones y estilos antiguos del mismo Seminario y en parte muy poco conformes a lo que se observa en los demas Seminarios conciliares, segun hemos advertido en los Estatutos de ellos modernamente formados»³¹. En conseqüència, considerava que havia arribat l'hora de millorar l'aprofitament acadèmic evitant el perjudici –«menoscabo en la enseñanza que puede resultar»– que suposava l'existència d'un nombre excessiu de festes i vacances.

Amb aquest nou calendari, les classes a les aules de primeres lletres, Gramàtica i Retòrica anaven des del 9 de setembre fins al 20 de juliol. Els estudis majors –Teologia Moral, Escolàstica i Filosofia– anaven des del 5 d'octubre fins al 23 de juny, si bé alguns dels estudiants de tercer de Filosofia i quart de Teologia estaven obligats a assistir a «conferencias de repaso» donades pels mateixos catedràtics o bé per substituïts des del 24 de juny al 24 de juliol. El mateix bisbe Veyan en una carta adreçada al secretari del Consejo Real el 30 de gener de 1801 es mostrava satisfet pel canvi experimentat: «(...) los estudios se siguien con mucha formalidad y aplicacion (...) de suerte que no duran mas los cursos ni aun tanto en las universidades, y se continuan con teson sin interrumpirse sino es con mui pocos dias feriados, y defendiendose varios actos menores en el discurso de ellos»³².

Amb el nou calendari es consideraven festius per a totes les aules: Tots Sants, dia dels Difunts, la Immaculada, tres dies per Nadal, Reis, Purificació de la Mare de Déu, dijous, divendres i dissabte Sants, Pasqua i dilluns de Pasqua, l'Ascensió, diumenge i dilluns de Pasqua de Pentecosta, dos dies de les festes de Sant Tomàs d'Aquino, Corpus, Sant Joan, Sant Pere, Sant Miquel dels Sants, Sant Jaume i els dies de comunió general. Dies mig festius ho eren: la vigília de Nadal, entre Nadal i la Circumcisió i dimecres de Setmana Santa; també era festiu el matí del dilluns de Setmana Santa i com a norma general era festiva la tarda dels dijous per als moralistes, teòlegs i filòsofs, sempre i quan no hi hagués algun dia festiu durant la setmana.

Encara que aquesta relació semblava excessiva, de fet s'eliminaven com a festius respecte al calendari de l'època del bisbe Sarmentero dies com Sant Francesc d'Assís, Sant Lluç, Santa Caterina, Santa Llúcia, Sant Marc, Sant Just, Sant Felip Neri, Sant Bonaventura, mig dia per Sant Escot, els compresos entre Nadal i la Circumcisió, tres dies per Carnestoltes, a part del diumenge de Cendra, del dissabte de Rams fins al dimecres després de Pasqua i tres dies de la Pasqua de Pentecosta.

real seminario conciliar de la ciudad de Vich. Vic, Josep Tolosa, 1779. També, *Relacion de las fiestas que hizo Vich al consagrar su nueva iglesia catedral en 1803 y sermon*. Vic, 1803.

Vid. TORRES AMAT, F., *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes i dar alguna idea de la antigua i moderna literatura de Cataluña*. Barcelona, 1836, pàg. 496. També PALAU I DULCET, A., *Manual del librero Hispanoamericano*. Barcelona, Libreria Palau, vol XIV, pàgs. 40-41.

31. ASV. *Documentos varios...* vol 1.

32. ASV. *Ídem*.

En un altre aspecte, mitjançant una disposició del 28 de setembre de 1801³³ s'introduïen novetats des del punt de vista de l'ordenació acadèmica amb l'objectiu de millorar-ne el rendiment ja iniciat amb la reestructuració del calendari festiu. Aquestes consistien en:

- a) Es regulaven un seguit de mesures de control sobre la capacitat dels alumnes que ingressaven al Seminari: els alumnes que volien cursar Filosofia havien d'aprovar un examen de llatinitat supervisat pel rector o el catedràtic corresponent. Qualsevol alumne provinent d'un altre seminari amb un o dos cursos de Filosofia o Teologia Escolàstica, ho havia de fer constar documentalment.
- b) Exigència en les qualificacions. Els alumnes qualificats com a «medianos» i «aprobados» però amb la particularitat que aquest nivell no es correspongués al seu talent real, havien d'assistir a les classes de repàs que el rector els fixava, a partir del 24 de juny «sin que pueda reputarse que han ganado el curso hasta que conste al Rector haber cumplido con el suplemento de dias que se les mandó».
- c) Control d'assistència, passant llista «con frecuencia y en dias inciertos» i anotant els noms dels absents que faltessin injustificadament.

Culminació d'aquesta voluntat de reforma i exigència serà el reconeixement, mitjançant Reial Decret de 27 de maig de l'any 1800³⁴, dels estudis del Seminari per part de la Universitat de Cervera i qualsevol altra de les existents, cosa que permetia als estudiants titulats del Seminari l'admissió als graus de batxiller i doctor.

Aquesta qüestió s'encetà el mateix any 1800 amb motiu de la sol·licitud d'un eclesiàstic del bisbat de Vic, Francesc Traveria, vicerector i catedràtic de Teologia Escolàstica del Seminari, becari, en el seu moment, i havent cursat tres cursos de Filosofia i quatre de Teologia Escolàstica. La sol·licitud, adreçada al Consejo Real, reivindicava que els cursos esmentats li fossin homologats com si els hagués fet en una Universitat aprovada. De fet, el Seminari de Vic, des del 1750, mai no havia estat agregat a cap Universitat ni tampoc s'havia sol·licitat cap mena de privilegi, però aquesta realitat no havia estat obstacle perquè els seus estudis fossin admesos per a l'obtenció dels graus de doctor i batxiller a algunes universitats com les de Mallorca, Oriola i Gandia.

En exigir-se que els cursos es realitzessin en universitats aprovades o seminaris amb concessió, els estudiants del Seminari de Vic quedaven exclosos de la possibilitat de poder accedir als graus de batxiller i doctor. Per això, el bisbe Veyan recolzà fermament la petició del catedràtic Traveria aportant sòlides i concloents raons a favor de la desitjada homologació, destacant el tracte que rebien els Seminaris de Tarragona, Lleida, la Seu d'Urgell i Barcelona, en contrast amb el de Vic, així com les especials particularitats del bisbat i la situació de bona part dels seus habitants, amb arguments certament curiosos: «Esta diocesi de Vique es bastante extendida y mui poblada. Mucha parte de ella se extiende por las montañas y

33. AEV. Capsa *Seminari*.

34. ASV. *Documentos...* vol 1.

terrenos asperos mui distantes de la universidad de Cervera unica en este Principado. Sus habitantes son por la mayor parte labradores de cortas conveniencias para poder mantener sus hijos en las Universidades; por lo que les es de grande comodidad que los que se dedican a la Teologia para seguir la carrera eclesiastica puedan cursar en los Estudios de esta Ciudad (Vic) donde se mantienen con mucho menos y donde logran tenerlos cerca y a la vista, y experimentan que se crian mas recogidos, mas aplicados y mas morigerados por las circunstancias del pais y por el particular cuidado que se tiene de su conducta (...)»³⁵.

Una altra mostra de l'esperit renovador del bisbe Veyan ho és el plantejament de noves propostes de perfeccionament dels plans d'estudis. Així, encarregà a coneixedors contrastats de diferents matèries l'elaboració d'informes a fi de posar al dia els ensenyaments. Concretament dos són els informes localitzats sobre aquest tema: l'opinió de Fèlix Amat sobre els textos a utilitzar a les aules de Teologia i l'informe presentat per l'eclesiàstic i catedràtic de Retòrica Segimon Pou sobre el pla d'estudis de les aules de Gramàtica i Retòrica.

En el primer cas, Fèlix Amat –a qui el bisbe Valladares havia encarregat la redacció de les Constitucions del Seminari de Barcelona així com la distribució dels estudis de Teologia³⁶– responia a una petició del bisbe Veyan feta el 23 de desembre de 1793 en el sentit que li manifestés la seva opinió sobre els continguts dels estudis teològics que calia impartir al Seminari, exposava de manera franca els seus raonaments³⁷: «(...) ocurren dos dudas principales: la primera si es mas del caso hacer estudiar a los juvenes dos tratados o materias cada año de modo que con los quatro sepan ocho tratados theologicos con perfeccion y nada de lo demas; o bien darles en los quatro años los elementos de todas las materias theologicas aunque ninguna tratada con la extension de que es susceptible». Manifestava a continuació que el primer camí era el que abans se seguia universalment i encara regia a la Universitat de Cervera com a fruit de la divisió entre les diferents escoles teològiques; amb tot, d'una manera oberta i realista, considerant que les circumstàncies del temps havien canviat i ja no tenia sentit la compartimentació en escoles, es mostrava decididament partidari d'oferir fonaments de tota la teologia com a base per analitzar qualsevol plantejament teològic.

Lligat amb això últim, Amat es qüestionava si s'aconseguiria millor amb la Summa Teològica de Sant Tomàs o amb algunes de les aportacions teològiques del segle, arribant a la conclusió que el camí òptim era el mixt pel fet que a la Summa «hallo todo lo que forma el cuerpo de unos elementos de Theologia, veo muchas cosas que ahora no importa que los estudiantes las aprendan y hallo de menos algunas otras que quisiera que aprendiessen», si bé aquesta barreja ideal no era exempta de dificultats a causa dels defectes imperants en «algunes instituciones modernas» pel partidisme de les seves formulacions.

Proposava, finalment, que els catedràtics distribuïssin les 4 parts de la Summa, adaptant el seu contingut a la realitat dels alumnes, flexibilitzant-lo segons el

35. ASV. *Ídem*.

36. BADA, J. *L'església de Barcelona en la crisi de l'Antic Règim (1808-1833)*, pàg. 368.

37. ASV. *Seminari. Documentos...* Vol 2. Carta-informe del 17 de març de 1795. També a TORRES AMAT, F. *Vida del Ilmo Señor Don Felix Amat, Arzobispo de Palmira*. Madrid, 1835, vol 1, pàgs. 69-73.

talent de cadascú, sempre i quan es consolidés un mínim bàsic per a tots; alhora, recomanava als catedràtics més claredat que erudició.

La col·laboració de Fèlix Amat amb el bisbe Veyan també abastà els àmbits de la Filosofia i la Matemàtica. Efectivament, el llibre d'Amat *Institutiones Philosophiae* va ser adoptat per als estudis del Seminari de Vic. Una carta del bisbe Veyan de desembre de 1796 adreçada a Fèlix Amat sembla confirmar-ho: «(...) es cosa nueva (les *Mathesis* de les *Institutiones Philosophiae*) que me parecera que pudiera quitarles el miedo a los catedraticos y atraerles a este estudio, el explicarles con un poco mas de extension y de un modo mas llano y mas especificado, de suerte que facilmente lo pudieran entender por si mismos, especialmente lo del algebra»³⁸.

Pel que fa al Pla d'estudis de Gramàtica i Retòrica, el 15 d'agost de 1787 el Dr. Segimon Pou lliurà al bisbe Veyan la seva proposta³⁹ sobre aquestes matèries que prèviament li havia encarregat aquest. En unes consideracions prèvies, Pou es refereix a converses anteriors mantingudes amb el bisbe Veyan en les quals es considera bàsic el coneixement de la llengua castellana: «Acordandome de lo que algunas veces habia hablado con V.S.I. sobre la ignorancia de la lengua castellana; siendo obligacion enseñar por ella y constandome los vivos deseos que tienen muchas personas Visibles de Vich de verla establecida en el Seminario (...).» Ara bé, no es podia ignorar que el castellà era una llengua que a finals del segle XVIII pràcticament no es parlava a la Plana de Vic i amb prou feines a les aules del Seminari; per la qual cosa, introduir directament la llengua castellana a partir d'explicacions en què es barrejarien, sens dubte, el català i el castellà, tindria efectes totalment contraris, cosa que feia necessari una estratègia clara: «Haviendose de enseñar las letras Humanas por la Lengua Castellana, lo primero que se debe establecer en el Seminario es el conocimiento de la Lengua o Gramatica Castellana por medio de la Catalana, que es la Matriz. No solo porque el perfecto Methodo de que se empiecen a aprender las cosas mas faciles, y por ellas las difíciles; si principalmente para instruir a unos Jovenes que forzosamente han de aprender una Lengua que no les es netural y la oyen sino rarisima vez, y ahun esto poco en el Aula mediante una explicacion impropria y quiza barbarissima; y que por consiguiente de ningun modo les puede facilitar un Lenguage culto, antes al contrario monstruoso de Catalan i Castellano».

Les directrius que es donaven als mestres de Gramàtica insistien en «que hablen, lean y reciten con gravedad y decoro y sin afectacion, que escriban con limpieza y aseo y en enseñar la Gramatica mas por egemplos que por preceptos» a fi de traduir, analitzar i compondre, «los tres importantes medios para ser buenos gramaticos».

Els estudis de Gramàtica s'estructuraven així:

Després de superar les proves de llegir i escriure, els alumnes començaven els estudis de Gramàtica que tenien una durada de quatre anys. L'objectiu del primer

38. CORTS Y BLAY, R., *L'arquebisbe Fèlix Amat (1750-1824) i l'última Il·lustració espanyola*. Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya, 1999, pàg. 68.

39. ASV. *Documentos...* vol 2. *Plan o Methodo de estudios para las Aulas de Gramatica y Rethorica del Rl Seminario Conciliar de la Ciudad de Vich*.

any era el coneixement de la gramàtica castellana a partir de la *Gramatica* de Salvador Puig⁴⁰, que també s'utilitzava al Seminari de Barcelona. El mètode d'aprenentatge combinava la memorització prèvia lectura pausada a càrrec del mestre i posterior recitat. Seguint aquest mètode, es considerava que amb sis o set mesos es podia posar la base de coneixement de la llengua castellana.

El segon any de Gramàtica se centrava fonamentalment en la Gramàtica llatina, aprofundint en els seus temes més importants. Com a text per a la Gramàtica i per a la Sintaxi s'utilitzava el llibre que es feia servir a les Escoles Pies i s'introduïa a la traducció en castellà a partir del llibre *Selecte e veteri testamento Historiae*. Al tercer any es continuava treballant la sintaxi i s'estudiava de memòria l'ortografia llatina a partir de l'*Extracto* confegit per a les aules del Seminari de Vic. Es traduïa la primera part de les *Selectes* de Virgili i les *Fàbules* de Fedre. El quart any era de perfeccionament dels continguts apresos de llengua llatina; es treballava l'*Antibarbarum Noltenii* i Calipino de Sales; es traduïa Corneli Nepote, les *Èglogues* i *Geòrgiques* de Virgili o bé Ovidi.

Consolidats els coneixements de Gramàtica Llatina i Castellana, els alumnes s'iniciaven en els estudis de Retòrica, amb una durada de dos anys. S'utilitzava la *Retòrica de Colonia*, procurant la lectura, recitat i traducció amb veu clara i pausada segons les regles del *Tratado de la Pronunciacion*. Les classes s'estructuraven en sessions de prosa i de poesia i es feia especial èmfasi en el recitat de memòria de Ciceró i traducció de llibres relacionats amb la Història Romana i Mitologia dels Gentils: concretament, els alumnes de primer any traduïen Corneli, les *Selectes* de Ciceró, Ovidi i l'*Eneida* de Virgili; els alumnes de segon any, a més, Marcial i l'*Ars Poetica* d'Horaci.

Quedaria incompleta l'actuació del bisbe Veyan respecte al Seminari sense fer referència a l'estabilització econòmica que portà a terme, problema clau que –com hem vist– havia dificultat la seva consolidació durant les primeres dècades des de la seva fundació.

El camí iniciat l'any 1749 quan s'autoritza l'aplicació de les annates, com s'ha dit, va quedar entrebancat molt aviat per protestes i reiterats recursos de molts rectors que a la pràctica en van impossibilitar l'exacció. Caldrà esperar a l'any 1793 quan l'arbitratge del Consejo de Castilla va aclarir els últims serrells del llarg plet prèvia distribució dels curats segons nivell de renda i renunciant el Seminari a carregar les annates als beneficis curats amb renda anyal inferior a 100 lliures⁴¹. Amb tot, disputes i conflictes cuejarien encara fins a final de segle.

Aquesta clarificació de la situació econòmica del Seminari queda palesa quan contrastem dos estats⁴²: el de 1784, en el moment d'accedir a la mitra el bisbe

40. Salvador Puig publicà *Rudimentos de la gramatica castellana (y catalana) que por disposicion del Ilmo. Sr. Don Josef Climent, Obispo de Barcelona, se han de enseñar en su colegio Episcopal*. Barcelona: Thomas Piferrer, 1770. (Vid. Palau i Dulcet, A., *op cit.*, vol. XIV, pàg. 291.)

41. AEV. *Seminari. Vària*. Ref. 2068. *Documentos relativos a las anatas*. També ASV. *Manifiesto...* vol 1.

42. ASV. *Documentos varios, curiosos... Relaciones del estado del Seminario en empleados i en rentas presentadas al Sor. obispo en tiempo del Sor Rector Dr. Dn Blas Coma Pbro. Año 1784*. També, *Plan de rentas del Seminario*. Any 1796 i 1802.

Veyan, i el de 1802, en un moment ja de normalitat prèvia al daltabaix de la Guerra del Francès:

Any 1784.

Ingressos: Total, 1764 ll. 9 s. que pujaven fins a 2.032 ll. 3 s. 6 d. si hi afegim certes almoines del bisbat i 32 ll. provinents de l'assignació, per constitució sinodal, de 2 ll. per eclesiàstic beneficiat mort al llarg de l'any.

Partides més significatives:

- Fruits de la finca Les Torres de Sant Andreu del Palomar, abans pertanyent als jesuïtes, aplicada en el seu moment al Seminari: 604 ll. 13 s. 5 d. (30% del total d'ingressos).
- Arrendament de la pabordia dita de Caselles: 294 ll. (14%).
- Aportació anual de la Universitat de Cervera: 400 ll. (20%).

Despeses: 972 ll. 15 s. 9 d.

Partida més significativa:

- El gruix de les despeses (57% del total) se les emportaven els honoraris d'un mestre de retòrica, tres de Gramàtica i dos mestres de llegir, escriure i comptar.

Any 1802.

Ingressos: total 5.068 ll. 8 s. 8 d.

Partida més significativa:

- Annates de les rectories: 2.564 ll. 11s. 8 d. (51% del total).

Despeses de sous i manutenció (rector, vicerector, 9 col·legials, 7 catedràtics i 4 mestres): 3.690 ll. (73% del total).

L'anàlisi de les dades anteriors ens porta a conclusions significatives:

a) El volum d'ingressos es veurà incrementat al llarg de l'episcopat del bisbe Veyan prop d'un 150%. Sens dubte, el factor que permet aquest important creixement és la percepció de les annates parroquials. L'estat de comptes d'aquesta partida a començament del segle XIX representa la meitat dels ingressos. Contràriament, la partida de l'assignació de la Universitat de Cervera, vital a l'estat de comptes de 1784 (un 20%), es redueix a un insignificant 8%.

b) Si fem esment a les despeses, la comparació no és menys significativa: el volum de despeses entre els dos anys considerats augmenta extraordinàriament, essent la partida corresponent a sous i manutenció la que acapara més protagonisme: d'un 57% a un 73% dintre el conjunt. Aquest punt demostra els esforços fets pel bisbe Veyan per dignificar els emoluments dels catedràtics i mestres del Seminari. Precisament, un decret del bisbe Veyan de 15 de novembre de 1802 incrementava en un 50% els honoraris del rector, vicerector i catedràtics i alhora augmentava el nombre de beques de col·legial, de sis a nou. Els arguments que donava el bisbe al rector del Seminari Jaume Moret, a favor d'una nova assignació als càrrecs directius i docents, es fonamentava en el canvi econòmic experimentat pel Seminari: «(...) decididas últimamente las disputas sobre las annatas, se puede hacer algun calculo prudencial sobre su anual producto», a més, a partir d'aquells moments no hi havia despeses d'envergadura a considerar pel fet que s'havien fet «en años pasados» –durant el seu episcopat, de fet– «considerables reparos y mejoras en la Fabrica del Semi-

nario, ya en la construccion de las aulas de primeras letras, Gramatica y Retorica, ya en el patio y aulas de Filosofia y Teologia, ya en fin, en otras partes de la misma Casa»⁴³.

L'impacte de la Guerra del Francès en la vida del Seminari serà gran, tant econòmicament com acadèmicament. S'arribà a una ruïna econòmica tal que amb els ingressos amb prou feines es podien alimentar, tal com es lamentava el Dr. Moret⁴⁴, el rector el vicerector, un servent i una cuinera; i pel que fa a la decadència acadèmica: durant la guerra el Seminari va servir per emmagatzemar cereals, queviures en general i la impremta de l'exèrcit, sense espai material per a l'ensenyament públic o habitacions per a residència del rector, vicerector i servents.

Superat el tràngol de la guerra, el Seminari s'obria a noves perspectives de creixement; el nou segle seria testimoni d'un esplendor les bases del qual se sustentarien en la feina feta durant la segona meitat del segle anterior.

43. ASV. *Documentos varios... Decreto dado por el Ilmo Sr. obispo Veyan aumentando el numero de Becas y señalando salarios que no percibian al Rector, Vicerector i Catedraticos del Seminario.*

44. ASV. *Manifiesto...* vol 1. Informe del Rr. Moret del 29 de juliol de 1813.